

Περί δανειστικής κυριαρχίας και πραγματικού διαλόγου

του Κώστα Μποτόπουλου

Δρ.Ν., Συνταγματολόγος, Διδάσκοντα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ο διάλογος είναι ευκταίος γενικώς, απαραίτητος για την προαγωγή της επιστήμης ειδικώς. Διάλογος σημαίνει ανταλλαγή, αντιπαράθεση βέβαια, αλλά με λήψη υπόψη και όχι διαστρέβλωση των επιχειρημάτων του άλλου. Σε ιδιαίτερης δε κρισιμότητας θέματα –όπως είναι, αναμφισβήτητα, όσα σχετίζονται με τη «συνταγματική τάξη του Μνημονίου» και τις συνέπειες της για την εθνική κυριαρχία αλλά και για ολόκληρο το δικαιοπολιτικό μας σύστημα– ο διάλογος απαιτείται να αποκαλύπτει και να φωτίζει και όχι να κρύβει ή να παραπλανά.

Αυτά τα γενικόλογα και ολίγον από καθέδρας, για να δικαιολογήσω την απρόσκλητη εισπήδησή μου στον επιστημονικό διάλογο που έχουν ανοίξει, και αναπαράγεται και από τις στήλες αυτής της ιστοσελίδας, δύο συνάδελφοι, που υπήρξαν ο ένας δάσκαλος και ο άλλος συμφοιτητής μου. Αναφέρομαι στο άρθρο του Αντώνη Μανιτάκη (Α.Μ) «Το φάντασμα του Μνημονίου και η εθνική κυριαρχία», στο οποίο απάντησε ο Γιώργος Κατρούγκαλος (Γ.Κ) («Δανειακή σύμβαση και εθνική κυριαρχία»). Όσα ακολουθούν από πλευράς μου δεν διεκδικούν θέση επιδιαιτησίας αλλά και δεν παραιτούνται από το δικαίωμα της με προσωπικά κριτήρια ορθοφροσύνης –ουδετερότητα, ως γνωστόν, στην επιστήμη μας δεν υπάρχει.

Ο Α.Μ δεν υπερασπίζεται την «συνταγματικότητα» της από 8 Μαΐου 2010 σύμβασης δανειακής διευκόλυνσης (ας την αποκαλούμε χάριν ευκολίας «δανειακή σύμβαση»), όπως του προσάπτει ο Γ.Κ, οποίος, αντίθετα, κάνει λόγο για «πρόδηλη αντισυνταγματικότητα της». Η θέση του Α.Μ περικλείεται στη φράση «οι δεσμεύσεις του ελληνικού κράτους απέναντι στους δανειστές του δεν φτάνουν μέχρι την παραίτησή του από αρμοδιότητες κυριαρχίας» και ιδίως από δυνατότητες άμυνας εναντίον ενδεχόμενης προσπάθειας αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της δημόσιας περιουσίας του ελληνικού Δημοσίου. Σε αυτό ο Γ.Κ. απαντά ότι, με τις ρήτρες της σύμβασης που ορίζουν ως εφαρμοστέο δίκαιο το αγγλικό (άρθρο 14 παρ. 1 της σύμβασης) και επιβάλλουν την παραίτηση του δανειολήπτη (Ελλάδας) από κάθε ασυλία (άρθρο 14 παρ. 5), «κανένα περιουσιακό στοιχείο του Δημοσίου δεν προστατεύεται έναντι των δανειστών μας».

Το χάσμα μοιάζει αγεφύρωτο –αν διαβάσουμε, όμως, την ίδια τη σύμβαση με νομικό και όχι πολιτικό μάτι (είναι μια δοκιμασία στην οποία προσπαθώ συστηματικά να υποβάλω τον εαυτό μου)

καταλαβαίνουμε γιατί. Το άρθρο 14 παρ. 1 ορίζει ότι η σύμβαση και οι εξ αυτής υποχρεώσεις διέπονται και ερμηνεύονται σύμφωνα με το αγγλικό δίκαιο. Δεν εφαρμόζονται, όμως, από τον Άγγλο δικαστή, αφού, σε μια επόμενη παράγραφο 14 παρ. 2, που περιέργως ξεχνούν όσοι είναι βέβαιοι για την απώλεια της εθνικής κυριαρχίας, κάθε διαφορά από τη «νομιμότητα, την ισχύ, την ερμηνεία ή την εκτέλεση» της δανειακής σύμβασης υπάγεται στην «αποκλειστική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Δεν έχουμε, συνεπώς, μια αγγλοσαξονική διαφορά κρινόμενη από αγγλοσάξονες (το ίδιο προκύπτει και από το άρθρο 6 παρ. 6 της σύμβασης, που προβλέπει την αρμοδιότητα του ΔΕΚ αλλά και του «Συνταγματικού Δικαστηρίου του δανειστή ή άλλου καθ' ύλην αρμοδίου δικαστηρίου του δανειστή»), αλλά μια ευρωπαϊκή διαφορά διεπόμενη από τους κανόνες του αγγλικού δικαίου: η διαφορά, τεράστια, σημαίνει ότι ο δικαστής του ΔΕΚ είναι εκείνος που θα «πει» τι λέει και πώς εφαρμόζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση το αγγλικό δίκαιο, λαμβάνοντας υπ' όψη, όπως κάνει για κάθε ενώπιον του διαφορά, τους συνταγματικούς κανόνες και άλλων χωρών (ιδίως δε αυτών που υπογράφουν τη σύμβαση), καθώς και του «κοινού ευρωπαϊκού συνταγματικού πολιτισμού», που αποτελεί θεμέλιο του ενωσιακού δικαιοπολιτικού συστήματος.

Ο πρώτος δε κανόνας, φαντάζομαι, που θα λάβει υπόψη του το ΔΕΚ, εάν εγερθεί θέμα κυριαρχίας (πράγμα απίθανο, λόγω της φύσης της δανειακής σύμβασης και ιδίως των πολιτικών όρων και των πολιτικών διαπραγματεύσεων που τη στηρίζουν) είναι ο «κανόνας κυριαρχίας» της ίδιας της σύμβασης, δηλαδή το άρθρο 14 παρ. 5. Και αυτό δεν ορίζει, όπως ισχυρίζεται ο Γ. Κ., «μια ρητή, αμετάκλητη και άνευ όρων παραίτηση από κάθε ασυλία», αλλά παραίτηση από «την άσκηση αγωγής, δικαστική απόφαση ή άλλη διαταγή, κατάσχεση, αναστολή εκτέλεσης δικαστικής απόφασης ή προσωρινή διαταγή». Όσον αφορά το ειδικότερο –και κεντρικό γι' αυτά που συζητάμε εδώ– ζήτημα της αναγκαστικής εκτέλεσης, αυτή ισχύει για περιουσιακά στοιχεία του ελληνικού Δημοσίου «στο βαθμό που δεν το απαγορεύει αναγκαστικός νόμος» –τέτοιος δε νόμος όχι μόνο υπάρχει, αλλά είναι το ίδιο το ελληνικό Σύνταγμα και οι εξ αυτού απορρέουσες διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας που προστατεύουν τη δημόσια περιουσία του Δημοσίου.

Συνεπώς, όχι, δεν μπορούν οι δανειστές μας, και να ήθελαν, να μας πάρουν ό,τι θελήσουν. Δεν ισχύει εδώ το αγγλικό δίκαιο, που ενδεχομένως να τους το επέτρεπε (και πάλι: διόλου αυτομάτως), αλλά ο ρητός όσο και ειδικός απαγορευτικός κανόνας της ίδιας της δανειακής σύμβασης, την οποία δεν θα κρίνει ο (κατά τεκμήριο, σύμφωνα τουλάχιστον με τον Γ. Κ., φιλικός προς τους δανειστές) Άγγλος δικαστής. Αυτό, από την άλλη, δεν σημαίνει ότι όλα στη δανειακή σύμβαση ή στο Μνημόνιο είναι καλώς καμωμένα: έχω δημόσια, και δεν είμαι ο μόνος,

εκφράσει την άποψη πως το γεγονός ότι η πρώτη δεν κυρώθηκε από τη Βουλή συνιστά υποχώρηση του Κράτους Δικαίου, ενώ το δεύτερο περιέχει αρκετές διατάξεις οριακής συνταγματικότητας –για τις οποίες, πάντως, δεν θα αποφανθεί ούτε ο Γ. Κ, ούτε ο Α.Μ, ούτε εγώ, αλλά ο Έλληνας δικαστής, σε σχέση με το ελληνικό Σύνταγμα, ο Γερμανός, που ετοιμάζεται ήδη, σε σχέση με το γερμανικό, το ΔΕΚ, πολύ πιθανώς. Η σχετικότητα αυτή θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου, να ωθεί, ιδίως την επιστημονική κοινότητα, σε μεγαλύτερη αυτοσυγκράτηση και λιγότερο μανιχαϊσμό. Και οπωσδήποτε σε αποφυγή χτυπημάτων κάτω από τη μέση για «βασιλικούς άνδρες της εξουσίας την εποχή του Μνημονίου», με χρησιμοποίηση μάλιστα του ονόματος του Δασκάλου όλων μας (για κάποιους όμως ήταν και κάτι περισσότερο) Αριστόβουλου Μάνεση.